

Delrapportering av regeringsuppdrag

Återrapportering av lämnade viktigare yttranden från SGU, kvartal 1, år 2021

april 2021

SGUs diarie-nr: 21-2825/2020

Handläggare: Erika Cassman
Ansvarig enhetschef: Åse Wästberg

Regeringsuppdragets fullständiga namn: Remisser. Regeringsuppdrag
lämnat i Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Sveriges
geologiska undersökning

Sveriges geologiska undersökning
Box 670, 751 28 Uppsala
tel: 018-17 90 00
e-post: sgu@sgu.se
www.sgu.se

INNEHÅLL

Inledning.....	5
Grundvatten.....	6
Vattenförvaltning.....	6
SGUs dnr 33-432/2021 - SGU yttrande angående ansökan om tillstånd till vattenverksamhet för nya och befintliga grundvattenuttag för i huvudsak dricksvattenförsörjning i Kristianstad kommun.....	6
Miljö	6
Miljökvalitetsmål.....	6
SGU dnr 33-227/2021 – Utvinning ur alunskiffer - Kunskapssammanställning om miljörisker och förslag till skärpning av regelverket SOU 2020:71.....	6
Departement	7
SGUs dnr 33-2214/2020 – Yttrande över promemorian Tidsfrister och kontaktpunkt för att främja produktionen av förnybar energi.....	7
SGUs dnr 33-2457/2020 - Naturvårdsverkets förslag till revidering av miljöledningsförelagningen.....	7
Samråd.....	8
SGU dnr 33-2698/2020 – Förslag till egenkontrollprogram vid Maurlidengruvorna	8
SGU dnr 33-213/2021 – Samråd, brytning av grafit vid Niska Södra, Niska Norra, Nunasvaara Norra i Kiruna kommun, Norrbottens län.....	8
SGU dnr 33-402/2021 – Samråd rörande Bolidens planer att hos mark- och miljödomstolen ansöka om tillstånd för fortsatt verksamhet vid Aitikgruvan, Gällivare kommun	8
Infrastruktur.....	9
Järnväg.....	9
SGUs dnr 33-144/2021 - Samråd Anläggning av ny stambana Hässleholm-Lund i Skåne län.	9
Väg.....	9
SGUs dnr 33-171/2021 - Granskning av vägplan för anläggning av väg 259 Tvärförbindelse Södertörn i Huddinge, Haninge och Botkyrka kommuner.....	9
Täkter	10
Grus & Sand.....	10
SGUs dnr 33-168/2021 Bedömning av jordartsklassning i samband med ansökan om förlängd täktverksamhet på fastigheten Sorsele 1:1, Västerbottens län	10
SGUs dnr 33-159/2021 – Remiss angående komplettering av ansökan för grustäkt på fastigheten Stjärnvik 1:11, Västra Götalands län	10
Övriga.....	11
SGUs dnr 33-55/2021 – Samråd gällande regionplan för Skåne 2022-2040	11

SGU dnr 33-2677/2020 – Redovisning av vissa föreskrivna utredningar (utredning U11) och meddelande av villkor m.m. gällande Boliden Mineral AB:s verksamhet vid Rönnskärsverken i Skellefteå kommun.....	11
Beslut.....	12

INLEDNING

Sveriges geologiska undersökning (SGU) ska enligt regleringsbrev för år 2021 sammanställa och redovisa ärenden av större betydelse som handläggs inom remissverksamheten. Redovisning till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) ska ske en gång varje kvartal.

SGU har med anledning av Regeringens uppdrag fastställt fyra kriterier mot vilka ärenden ska ställas för att bedöma om yttrandena kan anses vara av större betydelse. De ärenden som SGU återrappporterar svarar upp mot ett eller flera av dessa kriterier. Kriterierna är de följande:

- principiella frågor ur geologisk eller juridisk synvinkel eller på annat sätt principiella frågor för SGUs verksamhet,
- lagstiftningsfrågor som berör SGUs politikområden,
- ärenden av nationell betydelse, samt
- ärenden med betydelse för den regionala utvecklingen.

Återrappporteringen i varje ärende följer i huvudsak följande systematik. Inledningsvis sammanfattas den frågeställning SGU har haft att ta ställning till. Därefter sammanfattas relevanta delar av ärendets beredning och SGUs eventuella ställningstagande och sist återges de effekter som SGU anser att svaret kan förväntas ge i samhället.

Remissvaren i fulltext kan begäras ut hos SGU.

GRUNDVATTEN

Vattenförvaltning

SGUs dnr 33-432/2021 - SGU yttrande angående ansökan om tillstånd till vattenverksamhet för nya och befintliga grundvattenuttag för i huvudsak dricksvattenförsörjning i Kristianstad kommun

Frågeställning: Tillstånd till grundvattenuttag för kommunal allmän vattentäkt på grundvattenförekomsten Norra Kristianstadsslätten, Kristianstads kommun. SGU anser att det finns särskilda skäl för att tillståndet till vattenuttaget ska begränsas i tid.

Sammanfattning: I tidigare domar har MÖD (2014-2016) kommit fram till att tillstånd till vattenuttag för kommunala allmänna vattentäkter inte ska tidsbegränsas. SGU anser att förutsättningarna ändrats sedan dess. Det finns nu mer kunskap vad avser klimatpåverkan och sammantaget med förändringar i miljöbalken och de speciella förutsättningar som gäller för Kristianstadsslätten och det ansökta uttaget anser SGU att det inte är rimligt att tillåta ett vattenuttag utan tidsbegränsning. SGU anser också att Kristianstad kommun behöver tydliggöra storlek på uttagen och tidpunkt för uttag inom de olika delområdena.

Sambällseffekter: Samtliga vattenuttag, inkluderat vattenuttag för allmän dricksvattenförsörjning, behöver granskas, utredas och beslutas i enlighet med bestämmelser i miljöbalken och EUs ramdirektiv för vatten. För att säkerställa att beslutade miljö kvalitetsnormer följs och för att skydda grundvattnet så att det även i framtiden ska vara tillräckligt rent och finnas i tillräcklig mängd för att möjliggöra produktion av dricksvatten kan det finnas behov av att tidsbegränsa tillstånd till alla typer av vattenuttag. Effekten av SGUs svar kan komma att bli att slutsatserna i de äldre prejudicerande domarna nyanseras på så sätt att även tillstånd till grundvattenuttag för kommunal dricksvattenförsörjning kan komma att tidsbegränsas.

MILJÖ

Miljö kvalitetsmål

SGU dnr 33-227/2021 – Utvinning ur alunskiffer - Kunskapssammanställning om miljörisker och förslag till skärpning av regelverket SOU 2020:71

Frågeställning: Näringsdepartementet har remitterat rubricerad SOU-utredning.

Sammanfattning: Utredningen är generellt sett mycket omfattande och diskuterar alunskiffer på ett uttömligt och brett sätt. SGU är positivt inställd till bl.a. de forskningsprogram om alunskiffer som föreslås i utredningen. SGU ställer sig dock tveksam till den särreglering av en specifik bergart som föreslås i utredningen eftersom det i praktiken medför gränsdragningsproblem, vilket kan försvåra förutsättningarna för prospektering i Sverige.

Sambällseffekter: Mer forskning om alunskiffer ger mer kunskap, vilket är positivt. Enligt SGUs mening kan dock den föreslagna lämplighetsprövningen för alunskiffer få en negativ inverkan på Sverige som attraktivt prospekteringsland.

DEPARTEMENT

SGUs dnr 33-2214/2020 – Yttrande över promemorian Tidsfrister och kontaktpunkt för att främja produktionen av förnybar energi

Frågeställning: I promemorian föreslås en ny lag och en ny förordning med bestämmelser om tidsfrister för vissa tillståndsförfaranden vid produktion av förnybar el och om en kontaktpunkt för vissa tillståndsförfaranden vid produktion av förnybar energi.

Sammanfattning: SGU är, i enlighet med 2 § kontinentalsockelförordningen (1966:315) tillsynsmyndighet över efterlevnaden av föreskrifter och villkor för tillstånd enligt lagen (1966:314) om kontinentalsockeln. De tillståndsärenden enligt kontinentalsockellagen som kommer att omfattas av de nya författningarna rör de tillstånd som krävs för nedläggning av kabel på havsbotten vid vindkraftsetableringar till havs. Beslutande myndighet enligt kontinentalsockellagen är regeringen och ansökningar om tillstånd enligt kontinentalsockellagen hanteras av Näringsdepartementet. SGU har idag inget ansvar för handläggningen av ärenden men erhåller ofta regeringsuppdrag att handlägga de tillståndsärenden som inkommer till Näringsdepartementet. Det finns inget särskilt stadgat härom i författning utan SGU erhåller ett separat regeringsuppdrag, om regeringen finner det lämpligt, för varje enskilt ärende. I syfte att nå målsättningar för att främja produktionen av förnybar energi så kan det vara värt att se över frågan om att förtydliga SGUs ansvar i handläggningen av dessa ärenden samt att reglera detta i författning.

Sambällseffekter: En tydlighet hur handläggning av dessa ärenden sker är viktigt för att undvika eventuella tveksamheter om hur tidsfristen ska beräknas och därmed bidra till att total hanteringstid av ärendena minskas.

SGUs dnr 33-2457/2020 - Naturvårdsverkets förslag till revidering av miljöledningsförordningen.

Frågeställning: SGU har uppmanats att yttra sig över naturvårdsverkets förslag till revidering av miljömiljöledningsförordningen

Sammanfattning: SGU anser att förslaget generellt är bra, att förslaget avser en ambitionshöjning och att förslaget är enbart gäller direkt miljöpåverkan. Det är bra att förordningen främst fokuserar mot direkt miljöpåverkan då det är just den påverkan som myndigheten själv hanterar. Det är också positivt att förslaget konstaterar att styrningen och uppföljningen av myndigheters arbete med indirekt miljöpåverkan, genom kärnverksamheten, primärt sker utifrån myndighetsuppdrag, annan lagstiftning och styrning på miljöområdet och inte via miljöledningsförordningen

Sambällseffekter: Effekterna innebär en tydligare och bättre begränsad miljöledningsrapportering som är mer i linje med gällande standarder.

SAMRÅD

SGU dnr 33-2698/2020 – Förslag till egenkontrollprogram vid Maurlidengruvorna

Frågeställning: Länsstyrelsen i Västerbottens län har remitterat Boliden Mineral AB:s förslag till egenkontrollprogram för de numer nedlagda gruvorna i Maurliden (Östra och Västra).

Sammanfattning: Maurlidens gråberg är högst varierande vad gäller sulfidhalt, och innehåller i vissa fall upp till 60% sulfider, vilket är högre än i de flesta av Sveriges gruvor. Detta gör att egenkontrollen bör vara mer omfattande. Boliden bör kontinuerligt utvärdera effekten av efterbehandlingsåtgärderna i egenkontrollprogrammet för Maurlidengruvorna.

Sambällseffekter: Anpassning av efterbehandlingsåtgärder genom uppföljning av egenkontrollprogrammet som förhoppningsvis ger en bättre efterbehandling i slutändan.

SGU dnr 33-213/2021 – Samråd, brytning av grafit vid Niska Södra, Niska Norra, Nunasvaara Norra i Kiruna kommun, Norrbottens län

Frågeställning: Talga AB har skickat på remiss samrådsunderlag enligt miljöbalken inför ansökan om bearbetningskoncession enligt minerallagen för att få bryta tre fyndigheter väster om Vittangi i Kiruna kommun.

Sammanfattning: SGU vill se ett tydligt fokus på hur den aktuella underjordsbrytningen kan komma att påverka grundvattenflöden och vattenbalanser.

Sambällseffekter: Säkrare hantering av grundvatten vid planerad verksamhet.

SGU dnr 33-402/2021 – Samråd rörande Bolidens planer att hos mark- och miljödomstolen ansöka om tillstånd för fortsatt verksamhet vid Aitikgruvan, Gällivare kommun

Frågeställning: Boliden Mineral AB avser att till mark- och miljödomstolen inkomma med en ansökan om tillstånd för fortsatt verksamhet vid Aitikgruvan. Huvudanledningen till ansökan är att gällande tillstånd är begränsat med avseende på mängden gråberg och anrikningssand som får deponeras i Aitik.

Sammanfattning: Verksamheten vid Aitikgruvan har pågått under lång tid, därav så borde ett samrådsunderlag kunna visa på en mer detaljerad bild av förväntade miljökonsekvenser och hur effekterna av dessa ska minimeras. Samrådsunderlaget bör beskriva mer utförligt vilka utredningar som legat till grund för hur en framtida hantering av gråberg och anrikningssand kommer att se ut.

Sambällseffekter: Säkrare hantering av grundvatten och avfallshantering vid gruvan.

INFRASTRUKTUR

Järnväg

SGUs dnr 33-144/2021 - Samråd Anläggning av ny stambana Hässleholm-Lund i Skåne län.

Frågeställning: SGU har fått frågan av Trafikverket att yttra sig utifrån sitt expertområde gällande anläggning av ny stambana Hässleholm-Lund i Skåne.

Sammanfattning: SGU genomförde under åren 2018–2019, med anledning av stambanans sträckning, i samverkan med Trafikverket en sammanställning, kvalitetsssäkring och komplettering av SGU:s information om berg, jord och grundvatten i området. SGU hänvisar till en SGU rapport i detta ärende, samt informerar om och hänvisar till handledning och tillgång till översiktlig, relevant information om jordarter, berggrund, grundvatten samt georisker som skred, ras, översvämning, förorenings spridningar och erosion samt eventuell påverkan på grundvattenförhållanden i områdena för planerade sträckningar.

Sambällseffekter: Om hänsyn tas till SGU:s information och yttrande kan georisker minimeras, kostnader och användning av naturresurser minskas, samt eventuell påverkan på grundvattenförhållanden minskas i området.

Väg

SGUs dnr 33-171/2021 - Granskning av vägplan för anläggning av väg 259 Tvärförbindelse Södertörn i Huddinge, Haninge och Botkyrka kommuner.

Frågeställning: SGU har fått frågan av Trafikverket att yttra sig utifrån sitt expertområde gällande vägplan för anläggning av väg 259 tvärförbindelse Södertörn i Huddinge, Haninge och Botkyrka kommuner.

Sammanfattning: SGU har relativt nyligen karterat jordarter i området med hjälp av Lidar-data och har därmed översiktlig information om jordartsgeologin. SGU informerar om detta och hänvisar till hemsidor. SGU noterar vidare att sträckningen går genom Södermanlandsgnejser där det kan förekomma problem med sulfidhaltig berggrund. Sträckningen går även genom en dricksvattenförekomst och här finns det behov av att reglera saltanvändningen på vägen.

Sambällseffekter: Om hänsyn tas till SGU:s information och yttrande kan georisker minimeras, kostnader och användning av naturresurser minskas, samt eventuell påverkan på grundvattenförhållanden minskas i området.

TÄKTER

Grus & Sand

SGUs dnr 33-168/2021 Bedömning av jordartsklassning i samband med ansökan om förlängd täktverksamhet på fastigheten Sorsele 1:1, Västerbottens län

Frågeställning: Miljöprövningsdelegationen i Västerbottens Län efterfrågar SGUs synpunkter på ansökan om fortsatt moräntäkt. Man efterfrågar i synnerhet synpunkter huruvida SGU bedömer att materialet i täkten skall klassas som morän eller naturgrus.

Sammanfattning: Länsstyrelsen i Västerbottens län har till SGU remitterat en ansökan om fortsatt moräntäktverksamhet inom fastigheten Sorsele 1:1, Sorsele kommun. SGU har i sitt yttrande bedömt att jordarten i täkten bör klassas som naturgrus, snarare än morän. I SGU-rapport 2002-2 ”Naturgrus eller morän” redovisas hur avlagringar skall bedömas då det råder tveksamhet gällande klassning av morän eller isälvavlagring. I fall där isälvssediment överlagras av morän rekommenderar SGU att allt material i avlagringen ur beskattningssynpunkt betraktas som naturgrus. Vidare anser SGU att täkter där sand- och gruspartier förekommer i moränmassan skall behandlas som isälvavlagringar, om de ligger i anslutning till ett större område med isälvssediment. Då dessa förhållanden råder för den aktuella täkten, anser SGU att lokalen bör klassas och behandlas som en naturgrusavlagring. Täkten kräver därmed tillstånd eller anmälan enligt 9 kap 6 b § i miljöbalken.

Sambällseffekter: Remissen är principiellt viktig ur ett geologiskt perspektiv, då en korrekt klassning av jordarten i en täkt är central för upprätthållandet av en god resurshushållning av naturgrus och natursand. SGUs remissvar medverkar till att prövningen av verksamhet i detta och liknande fall kommer att granskas utifrån största möjliga miljöhänsyn.

SGUs dnr 33-159/2021 – Remiss angående komplettering av ansökan för grustäkt på fastigheten Stjärnvik 1:11, Västra Götalands län

Frågeställning: Miljöprövningsdelegationen i Västra Götalands län efterfrågar synpunkter på en ansökan om naturgrustäkt på fastigheten Stjärnvik 1:11, Karlsborgs kommun.

Sammanfattning: Länsstyrelsen i Västra Götalands län har till SGU remitterat en ansökan om täktverksamhet på fastigheten Stjärnvik 1:11, Karlsborgs kommun. Analyser av grundvattnets kemiska status visar på viss förekomst av PFAS. SGU rekommenderar regelbunden grundvattenprovtagning med avseende på PFAS, samt kontroller för att utesluta eventuell förorening av massorna i täkten. SGU anser att täktverksamhet kan tillåtas förutsatt att verksamheten inte på något sätt riskerar att öka föroreningsspridningen av PFAS i området.

Sambällseffekter: Verksamheten i täkten är betydelsefull för det regionala näringslivet. Samtidigt är det viktigt att prövningen av verksamheten görs med största möjliga miljöhänsyn. SGUs remissvar medverkar till att upprätthålla miljösäker täktverksamhet och på så sätt skapa största möjliga samhällsnytta i ett regionalt perspektiv.

ÖVRIGA

SGUs dnr 33-55/2021 – Samråd gällande regionplan för Skåne 2022-2040

Frageställning: Länsstyrelsen i Skåne söker underlag för att bistå med vid samråd om regionplan för Skåne 2022–2040. SGU har lämnat synpunkter på regionplanen utifrån SGUs ansvarsområden.

Sammanfattning: Regionplan för Skåne 2022–2040 är en strategisk plan som ska visa riktningen för den fysiska planeringen i regionen. Regionplanen ska bidra till en samhällsplanering som ger förutsättningar för arbetsmarknad och näringsliv att utvecklas och för att människor ska kunna leva och bo i hela Skåne.

Materialförsörjning är en viktig del av samhällsplaneringen som inte berördes i den inkommande versionen av regionplanen. SGU har därför i yttrandet framfört att frågan om en hållbar ballastförsörjning behöver lyftas som ett planeringsunderlag. Skåne är en expansiv region och därför beroende av tillgång till ballast. Samtidigt har delar av Skåne en mycket begränsad tillgång till en lokal ballastförsörjning på grund av geologiska förhållanden eller motstående intressen. Det behövs därför en materialförsörjningsplan för att kunna tillgodose de framtida behoven av ballast på ett hållbart sätt i Skåne.

Samhällseffekter: Om hållbar ballastförsörjning kan lyftas som ett planeringsunderlag i regionplanen, kommer det att finnas bättre möjlighet att säkerställa en långsiktig och hållbar ballastförsörjning i Skåne.

SGU dnr 33-2677/2020 – Redovisning av vissa föreskrivna utredningar (utredning U11) och meddelande av villkor m.m. gällande Boliden Mineral AB:s verksamhet vid Rönnskärsverken i Skellefteå kommun

Frageställning: Mark- och miljödomstolen har i deldom den 7 maj 2020 (mål nr M 1012-09) bl.a. avslutat tidigare uppskjutna frågor om efterbehandling och återställning avseende verksamheten vid Rönnskärsverken. Deldomen har överklagats till Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) av Länsstyrelsen i Västerbottens län, Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten samt av verksamhetsutövaren Boliden Mineral AB (bolaget). SGU har ombetts av MÖD att yttra sig över överklagandena.

Sammanfattning: Hur grundvattnet bidrar till spridningen av föroreningar från området till fjärden och hur påverkan på ytvattnets miljö kvalitetsnormer kan begränsas genom effektiva åtgärder är en mycket viktig fråga. SGU instämmer med de överklagande myndigheterna att det är för snävt att begränsa U18 till endast ett sedimentområde med extremt höga föroreningar när det överlag förekommer avsevärt förhöjda halter i sediment i Rönnskärs närområde.

Samhällseffekter: Ytterligare åtgärder behövs för att utreda föroreningarnas spridning i sediment och ytvatten.

BESLUT

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Anneli Wirtén.

I den slutliga handläggningen av ärendet har även Göran Risberg, avdelningschef Lednings- och verksamhetsstöd, Kaj Lax, avdelningschef Mineraresurser, Lovisa Zillén Snowball, tillförordnad avdelningschef Samhällsplanering och Helena Kjellson, avdelningschef Mark- och grundvatten deltagit. Handläggare Erika Cassman har varit föredragande.

Anneli Wirtén